

"ולא שמנו כמשפחות האדמה" - כהני מצרים לעומת כהני ישראל

הרב אוריאל זרצקי
ראש כולל לשעבר בורשה (תשע"ח - תשפ"א)
כיום רב קהילת "מבראשית" בכרמיאל

מדוע כהני מצרים הוזכרו בתורה?

בסוף פרשתנו מסופר שלאחר שגבר הרעב במצרים והמצרים שילמו ליוסף את כל כספם ומקניהם עבור האוכל, לא נותר להם דבר לשלם עבור האוכל - "לֹא נִשְׂאָר לְפָנָי אֲדָנָי בְּלִתֵּי אִם-גֹּוֹיֵתָנוּ וְאֲדָמָתָנוּ".

גם בזמן זה, יוסף מוצא פתרון מקורי - יוסף קונה את אדמת מצרים לפרעה וכולם ממשיכים לעבוד את האדמה. הם צריכים לתת 20 אחוז מהתבואה לפרעה והשאר לוקחים לעצמם. היוצאים מן הכלל היו כהני מצרים - את אדמתם יוסף לא קנה והם קיבלו מנת אוכל יומית קבועה מפרעה.

שואל האברבנאל:

"ולמה נזכר בתורה כל הספור הזה המיוחד למצרים וחק החומש... וחק הכהנים כי זה יאות בספרי דברי הימים למצרים לא בתורת האל-ל?"

ובלשוננו, מדוע נצרכה התורה לכתוב זאת, וכי יש כאן מסר לדורות? התורה אינה ספר היסטורי אלא כל הפרטים הכתובים בה מלמדים אותנו ערכי נצח.

תשובתו של האברבנאל:

"שממה שראו את המצרים מקבלים על עצמם עול החמישית ממה שיוציאו מאדמתם ושהיה חק הכהנים שמור והם חפשים מעול מלכות ואוכלים מנת המלך דבר יום ביומו, לא הרע בעיניהם כשצווה ה' לתת המעשר ללויים ומעשר שני לעניים והיות כהני ה' אוכלים את פת בגו ומתנותיו תמיד וזה טעם כל הספור הזה". כלומר, יש כאן מסר לעתיד וכן מסר חינוכי עבור עם ישראל. כאשר עם ישראל ראה במצרים שהמצרים מוכנים להפריש ולתת מעשר למלכות (20 אחוז) ומבינים שיש כהנים שהם משרתי האל-ל והם ראויים להיות חופשיים מעול מלכות ומקבלים מנת אוכל קבועה מהמלך, זה הכין אותם לכך שגם בעתיד הם יהיו מצווים לתת מעשר ללויים ומעשר שני לעניים ולא ירע בעיניהם שהם צריכים להפריש משלהם כי ראו שגם אצל עמים אחרים יש נוהג כזה. הכהנים יקבלו כ"ד מתנות כהונה שהם בעצם מיד ה' אליהם וזה לא יהיה מוזר לעם ישראל כי כבר ראו תקדים לכך שמשרתי האל-ל מקבלים יחס מיוחד בשל עבודתם המיוחדת.

אולי אפילו זה יהיה יותר פשוט בעיניהם כשיזכרו שבמצרים היה צורך לתת 20 אחוז ואילו הם מצווים לתת רק עשרה אחוזים.

נראה לי, שניתן להציע הסבר נוסף. התורה רוצה ללמד אותנו שכהני ישראל אינם ככהני מצרים. אנחנו לא רוצים להדמות להם ולהפריש תרומות ומעשרות לכהנים וללויים שלנו כמו שהיה במצרים. הכהונה אצלנו היא שונה לגמרי - במטרתה ובמאפייניה. כהני מצרים אינם מזדהים עם צרת העם. כולם סובלים ומורעבים והם חיים בשלוה ובשבע "בארמונות השן" שלהם. איך זה מצטייר בעיני העם? ודאי שטמו אותם על כך. בניגוד לכהני מצרים שאדמתם נשארה בידיהם, התורה מלמדת אותנו ההפך ביחס לשבט הכהונה אצלנו - לשבט לוי אין נחלה בארץ ישראל - "לֹא-הָיָה לְלוֹי תְּלָק וְנַחֲלָה עִם-אֲחָיו ה' הוּא נַחֲלָתוֹ" (דברים י, ט). הכהנים ושבט לוי אינם נבדלים מהעם. לכהנים יש זכות ומעלה שהם עובדים בבית ה' אך הם שלוחים של עם ישראל. הכהנים הם שלוחי דידן (שלנו). כהן שמקריב קורבן הוא שליח של הבעלים בעבודת ה' בבית המקדש. הוא שליח של הציבור ואינו נבדל ממנו.

אחד מתפקידי הכהנים הוא ללמד תורה לישראל - "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל" (דברים לג, י). אחת הסיבות שלא ניתנה לשבט לוי נחלה היא כדי שהכהנים והלויים יהיו פרושים בכל הארץ. כל אחד מהשבטים צווה להקצות להם ערים בנחלתו.

בניגוד לכהני מצרים, המובדלים מעמם ומקבלים יחס מיוחד ומועדף, כהני ישראל מחוברים לעמם - במקומות מגוריהם, בלמדם אותם תורה, ובהבנתם שמדרגתם המיוחדת היא למען הכלל ולא במנותק ממנו.

לתגובות: orielzar@gmail.com